

OBSAH :

(V originále byl tištěn po stranách; číslice označují odstavce.)

1. Co jest to didaktika? 2. Co je to učití? 3. Co to značí vyučovati dobře? 4. Co učití obratně? 5. Prostředky didaktické jsou všeobecné a zvláštní. 6. Musíme napřed všeobecně seznati, co to znamená vyučovati, učití se, věděti. 7. Co to znamená věděti: 8. Obsahuje trojí: předmět, představu o něm a to, co obraz vytváří. 9. Co to je učití se? 10. Zahrnuje také trojí: neznámé, známé a pokus o přechod od neznámého k známému. 12. Jaký je obsah pojmu vyučování. 14. Na učitelí se požaduje, aby byl schopen vyučovati. 15. Na žáku se požaduje učenlivost. 16. Její tři druhy. 17. Tři věci, jichž vyžaduje vyučování: 18. (I) Čemu se má vyučovati. 19. (II) Způsob učení neboli metoda záleží v trojím: 20. Za prvé v přípravě myslí, aby přijaly učení. 21. Jak to zaříditi. 23. Tím, že se podá nějaká příhodná ukázka. 24. Proti Ratichovcům. 26. Za druhé v ustáleném pořádku vyučování: příklady, pravidly, napodobením. 28. Jaký pořádek jest nepřirozenější. 29. Vyvrácení omylu o pravidlech. 30. Jaký se má žáku ukazovat příklad. 31. Jaká pravidla se mají žáku předkládat 32. než se pustí do napodobování nebo mezitím. 33. Jak máme žáka učiti napodobování. 34. Za třetí: Rozumný postup v utvrzování nauky záleží zase ve třech věcech. 36. (III) Třetí pomůckou při vyučování je kázeň. 37. Jaká má být. 38. Deset stupňů kázně.]

39. Zvláštní pravidla didaktická, jež jest vyvoditi z předmětů, podmětů a z cílů vyučování. 40. Trojí rozdíl předmětů neboli toho, co se má probírat: 41. předně jsou některé věci dobré, jiné špatné. 42. Má se učiti dobrému, špatnému nikoli, nebo se tomu má odnaučovati. 44. Za druhé jsou některé věci snadné, jiné obtížné. 45. Které jsou snadnější; 46. v jakém pořadí se mají probírat; 47. snadné současně; 48. nesnadné v časových mezerách. 49. Za třetí: některé vzdělávají rozum, některé vůli, ruku nebo jazyk a nazývají se vědy, rozumné chování, dovednosti, jazyky.]

Metoda, jak vštěpovati vědění. 50. Co je vědění. 51. Člověk nic neví leč jen to, co zvěděl odjinud. 52. Tři prostředky zvidání: smysly, rozum, sdělování; 53. hlavně však smysl. 54. Trojí druh *poznávání*: vědění, domněnka, víra. 55. Vědění získané několika smysly jest bezpečnější. 56. K rozumové znalosti věcí náleží porozumění, úsudek a paměť. 57. O tom všeobecně. 58. Co je to porozumění? 59. Jeho pomůcky. 61. Části každé věci seznáváme rozbíráním, skládáním a pak srovnáváním s jinými. 62. A tak je trojí metoda rozumového poznání: analytická, synthetická a synkritická. 63. Společná jejich potřeba a 64. užitečnost každé zvláště. 65. Methody ty se podobají zrcadlu, dalekohledu a drobnohledu. 66. Zanečují velmi velké světlo v mysli. 67. Co je to *soudnost*. Její tři pomůcky,

a 69. jejich stálá užívání. 70. Dosud vyhledávány různé podpory paměti a měly různý úspěch. / 71. Co to jest *paměť*. 72. Její tři úkony: vtisk, zadržetí a rozpomínka. 73. Musejí následovati v témž pořádku. — 74. Co to je vtisknutí. 75. Tři jeho všeobecné opory a 76. deset zvláštních. 77. Jak je vtisk podporován zřetelností předmětu, 78. jak jeho pořádkem, 79. jak okolnostmi, 80. jak uprázdňením mysli, 81. a jejím klidem, 82. jak silným citovým vzrušením, a 83. vlastními smysly, 84. jak prodlením při předmětu, 85. vracením se, a konečně 86. činnou účastí. — 87. Podržení v paměti: první oporou je časté opakování, 88. druhou zapisování. Čeho máme při tom dbáti. 89. Ostatní tři podpory, a to: 90. předně převod toho, co rozumem poznáváme, na to, co můžeme poznati smysly, 91. za druhé nepochopeného v pochopené, 92. za třetí neomezeného v omezené. — 93. Co je to rozpomínání; je 94. povzbuzováno vnějšími příležitostmi, dále 95. správným sřetěžením věcí a pojmů o věcech.]

Jak učiti rozvážnosti. — 97. Co je to rozvážnost. 98. Skládá se z theorie a 99. z praxe, 100. z lhostejného používání toho, co je lhostejné.

Metoda pracovní. 101. Dovednost (čili metoda prací) se skládá z theorie, z obezřetnosti a z praxe. 102. Čím dospěti theorie o tom, co se má prováděti. 103. V čem spočívá rozvážnost opatrného konání. 104. *Praxe* toho, co se má konati, žádá si častého cvičení. 105. Cvičení ta mají začínati od prvních začátků a nikoli od celých děl.

Metoda jazykového vyučování. 106. Metoda jazyků je pracnější nežli metoda věd a dovedností, ze tří důvodů. 109. Proto nutno ji zkoumati zvláště.

110. Trojí rozdíl *podmětů vyučování*, to jest osob, které máme učiti: 111. podle věku, podle nadání a podle prospívání. (I) 112. Každý věk vyžaduje něčeho osobitého: mladý věk má zálibu v *názornosti*, 113. Dospívající věk v *příčinách věcí*. 114. Dospělý věk v *čistém poznání*. (II) 115. Někdo jest nadáním *hbitý*, bystrý a pilný, 116. jiný je *pomalý*, 117. jiný málo *chápatý*, 118. jiný *nedbalý*. (III) 119. Rozdíl podle *prospěchu*: někteří se ještě neučili, jiní již mají dobrou nebo špatnou *průpravu*. 120. Jak se má postupovati s *neznalými* a se *začátečníky*, 121 jak s *oněmi*, kdo pokračují; 123. jak s *těmi*, kdo se naučili něčemu *nesprávně*. — 124. Konečně *dlužno* dbáti *didaktického cíle*. 125. Neboť jinak se musí učiti části předmětu, a jinak 126. celému, 127. jinak *témuž lidově* a jinak *vybraně*, 128. jinak konečně se vyučuje *volně* a jinak *naspěch*.

128. Zkoumání, zdali to, co jsme dosud řekli, učiní vyučování *opravdu rychlým*, *příjemným* a *bezpečným*. 129. Základní pravidlo *didaktické* a 130. všechno ostatní k tomu cíli *směřuje*. —

131. Proč je nutno *rychle* vyučovati a učiti se. (I) 132. Zvláště *prospívá rychlosti*: (1) aby se *hledělo na prvním místě k cíli*, (2) aby se *neužívalo mnoha prostředků*, ale *dobrých*, 133. (3) aby byly *připraveny*, 134. (4) aby se *postupovalo stále po stupních*, 135. (5) aby se *současně probíralo to, co je souvztážené*, 136. (6) aby *postup* byl *souvislý*, 137. (7) aby byla *zachována totožná metoda*. — (II) 138. K *studiu* je nutno, aby bylo *příjemné*. 139. Toho se do-

sáhne různě: 140. (1) Když žáky nenutíme, 141. (2) podáváme-li vše stručně, 142. (3) jsou-li smysly vzrušovány tím, co je láká, 143. (4) když žáky přidržujeme k praxi, 144. (5) když učíme jen tomu, co je účelné, 145. (6) když je rozmanité, 146 (7) když dovolíme hravé závodění. — (III) 148. *Bezpečnost učení*, jež se zakládá na bezpečné jistotě věcí, vyžaduje: 149. (1) *žádostivost učení*, 150. (2) *naprosto spolehlivých nástrojů podnikání*, 151. (3) *pevného položení prvních začátků učení*, 152. (4) *obezřetnost výstavby ostatního*, 153. (5) *hlavní péče o to, co je podstatné*, 154. (6) *zkoumání vnitřních příčin*, 155. (7) *rozmanitého cvičení vlastních smyslů žakových*, 156. (8) *stálého užití praxe ve vlastním slova smyslu*, 157. (9) *hojného opakování a zkoušení*, 158. (10) *brzkých pokusů, aby žák učil jiné tomu, co si osvojil*. 159. *Jaké výhody plynou z tohoto posledního cvičení*, 160. *Tyto didaktické základy slouží všemu, co má být řádně vykládáno.*

Poznámky překladatelovy, obsah, abecední soupis hlavních hesel textu.
